

Konkurransetilsynet
Postboks 439 Sentrum
5805 Bergen

Oslo, 9. juli 2021
Ref: M11069565/1/108027-071/SJ369
Ansvarlig advokat:
Håkon Cosma Størdal

Sendt per e-post til post@kt.no

FORENKLET MELDING OM FORETAKSSAMMENSLUTNING

- (1) I medhold av konkurranseloven §§ 18 og 18a, samt forskrift om melding av foretakssammenslutninger § 3, inngis med dette forenklet melding om foretakssammenslutning.
- (2) Foretakssammenslutningen gjelder Multiconsult ASA sitt erverv av samtlige aksjer i Erichsen & Horgen AS (i fellesskap omtalt som "**Partene**"). Erichsen & Horgen AS er forut for foretakssammenslutningen eid av 9 ansatte og styremedlemmer i selskapet, hvor ingen av aksjonærene har ene- eller felleskontroll.
- (3) Vilkårene for inngivelse av forenklet melding etter forskrift om melding av foretakssammenslutninger § 3 er oppfylt. Se nærmere om dette i punkt 8 nedenfor.

1. Involverte foretak

1.1 Melder

Navn: Multiconsult ASA
Org.nr.: 910 253 158
Adresse: Postboks 265 Skøyen, 0213Oslo
Kontaktperson: Hans-Jørgen Wibstad
Telefon: 916 89 661
E-post: hans-jorgen.wibstad@multiconsult.no

1.2 Melders representant

Navn: Advokatfirmaet Wiersholm AS v/ advokat Håkon Cosma Størdal og advokatfullmektig Rakel Eilertsen
Adresse: Postboks 1400 Vika, 0115 Oslo
Telefon: 210 210 00
E-post: hcst@wiersholm.no / raei@wiersholm.no

1.3 Øvrige involverte foretak (målselskapet)

Navn: Erichsen & Horgen AS
Org.nr.: 929 308 697
Adresse: Postboks 4464 Nydalen, 0484 Oslo
Kontaktperson: Arne Jorde
Telefon: 959 48 764

E-post: aoj@erichsen-horgen.no

1.4 Øvrige involverte foretaks (målselskapets) representant

Navn: Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig AS v/ advokat Erik Martinius Klevmo

Adresse: Postboks 2043 Vika, 0125 Oslo

Telefon: 958 191 120

E-post: ekl@svw.no

2. Foretakssammenslutningens art og bakgrunn

2.1 Foretakssammenslutningens art

(4) I henhold til aksjekjøpsavtale datert 9. juli 2020 vil Multiconsult ASA ("**Multiconsult**") erverve 100 prosent av aksjene i Erichsen & Horgen AS ("**E&H**"). Multiconsult sendte børsmelding samme dag.¹

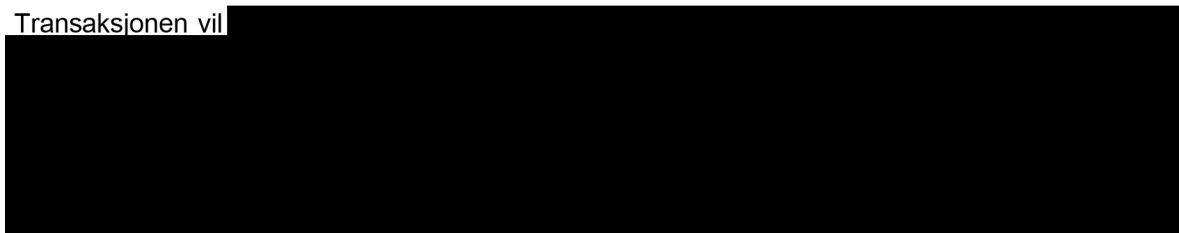
Vedlegg 1: Aksjekjøpsavtale med vedlegg, datert 9. juli 2021 (konfidensiell)

(5) Gjennom transaksjonen vil Multiconsult ASA erverve enekontroll i E&H. Ervervet utgjør en foretakssammenslutning etter konkurranseloven § 17. Meldeplikt utløses ettersom omsetningstersklene i konkurranseloven § 18 er oppfylt.

(6) Foretakssammenslutningen er kun meldepliktig til konkurransetilsynet, og gjennomføringen er betinget av tilsynets godkjenning.

2.2 Bakgrunn for ervervet

(7) Transaksjonen vil

3. Foretakenes struktur og virksomhetsområder

3.1 Multiconsult ASA

3.1.1 Juridisk og organisatorisk struktur

(8) Multiconsult ASA er morselskap i Multiconsult-konsernet og notert på Oslo Børs. Konsernet tilbyr prosjektering og ingeniørrådgivning, samt arkitekturtjenester, og har en rekke datterselskaper i Norge og internasjonalt.

(9) En oversikt over Multiconsult sine datterselskaper og deres forretningsområder er tilgjengelig på <https://www.multiconsultgroup.com/about/subsidiaries/>.

(10) Konsernet har hovedkontor i Oslo. Den norske virksomheten er organisert i to regioner med over 60 kontorer lokalisert over hele landet. Konsernet har nesten 3000 ansatte. Den internasjonale virksomheten drives gjennom datterselskaper i Sverige, Danmark, England og Polen, samt gjennom prosjektkontorer og internasjonale samarbeidspartnere.

(11) Per 31. desember 2020 hadde Multiconsult 2 470 aksjonærer fra 31 ulike land, hvor de ti største aksjonærene samlet hadde en eierandel på 62,1 prosent. Stiftelsen Multiconsult var den største aksjonæren med 21,7 prosent av aksjene. Ingen av aksjonærene har ene- eller felleskontroll i Multiconsult.

¹ Se <https://live.euronext.com/en/node/5698942>.

3.1.2 Virksomhetsområder

(12) Multiconsults hovedvirksomhet er multifaglig prosjektering og ingeniørrådgivning, samt arkitektur. Multiconsult operer innen åtte ulike markedsområder: i) Bygg og eiendom, ii) Industri, iii) Geo, iv) Olje og gass, v) Samferdsel, vi) Fornybar energi, vii) Vann og miljø, viii) By og samfunn

- Bygg og eiendom: Multiconsult tilbyr prosjektering, arkitektur og ingeniørrådgivning tilpasset alle typer objekter, herunder bolig, helsebygg og idrettsanlegg. Multiconsult bidrar med rådgivning knyttet til alt fra luftforurensning og energibruk, til etterspørselsstudier og sanering av bygninger.
- Geo: Multiconsult har kompetanse innen alle geo-relaterte problemstillinger, og kan levere løsninger i berg og løsmasser.
- Industri: Multiconsult tilbyr tverrfaglig rådgivning og prosjektering i alle prosjektfaser. Tilbudet inkluderer prosjektutvikling, prosjektledelse, design, konstruksjon av tekniske systemer, byggeledelse og oppfølging.
- Olje og gass: Multiconsult tilbyr et bredt spekter av tjenester, herunder design, rådgivning, prosjektledelse og økonomisk planlegging, til olje- og gassindustrien både onshore og offshore. Bransjene Multiconsult rådgir omfatter blant annet petrokjemiske anlegg, aluminiumsverk, papir- og gjødselindustrien og avfallshåndteringsprosesser.
- Fornybar energi: Multiconsult tilbyr rådgivning, prosjektering og prosjektledelse på alle stadier av prosessen innen vannkraft, overføring og distribusjon, landbasert vindkraft og solenergi.
- Samferdsel: Multiconsults tjenester innen samferdsel består i stor grad av planlegging for sikre og fremtidsrettede transportsystemer. Forretningsområdet dekker vei-, jernbane-, havne- og kanaltransportsystemer.
- Vann og miljø: Multiconsult tilbyr prosjektering og ingeniørrådgivning knyttet til bl.a. vann og avløp, forurensning til luft, vann og jord, samt flomsikring. Selskapet tilbyr tjenester under alle faser av et prosjekt, fra utredninger til prosjektering, til drift og vedlikehold.
- By og samfunn: Multiconsult tilbyr rådgivningstjenester på tvers av fagområder som arkitekturfag, ingeniørfag og samfunnsforståelse. Selskapet bidrar f.eks. med utvikling av areal- og transportplaner, nærings- og handelsanalyser, samt strategier for verdiskapning knyttet til eiendom.

(13) For ytterligere informasjon om Multiconsult-konsernet, se www.multiconsult.no.

3.2 Erichsen & Horgen AS

3.2.1 Juridisk og organisatorisk struktur

(14) E&H ble etablert i 1925, og tilbyr prosjektering og ingeniørrådgivning. I januar 2020 kjøpte E&H samtlige aksjer i Ingeniørfirmaet Malnes & Endresen AS, som er spesialisert som elektroingeniører.

(15) Ved utgangen av mars 2021 hadde E&H 234 medarbeidere. Selskapet har avdelinger i Oslo, Lillehammer, Skien, Trondheim og Drammen.

(16) E&H eies indirekte av 9 ansatte og styremedlemmer. Ingen av aksjonærene har ene- eller felleskontroll i E&H. En oversikt over aksjonærene er inntatt nedenfor:

Tabell 1: Oversikt over aksjonærer i E&H per 31. desember 2020

Eierstruktur

Aksjonærer i selskapet pr 31.12.2020 var:

	Ordinære aksjer	Eierandel	Stemmeandel
Daaland Holding AS	1 750	17,5 %	17,5 %
Beisvåg Invest AS	1 750	17,5 %	17,5 %
Åkredalen Invest AS	1 750	17,5 %	17,5 %
Bryn Forvaltning AS	1 750	17,5 %	17,5 %
Struksnes Invest AS	1 000	10,0 %	10,0 %
Mannaudur AS	500	5,0 %	5,0 %
Anderich Invest AS	500	5,0 %	5,0 %
Bergesen Invest AS	500	5,0 %	5,0 %
Jorde Holding AS	500	5,0 %	5,0 %
Totalt antall aksjer	10 000	100 %	100 %

3.2.2 Virksomhetsområder

(17) E&H leverer prosjektering og ingeniørrådgivning, og har særlig kompetanse innen VVS og klimateknikk, hvor over halvparten av selskapets ansatte har dette som sitt arbeidsfelt. Selskapet har følgende forretningsområder:

- VVS og klimateknikk: Varme-, ventilasjon og sanitærteknikk er det største fagområdet til E&H. E&H leverer tjenester i alle prosjektfaser, fra utvikling, til implementering av drift, og til alle typer bygg.
- Energi og miljø: E&H tilbyr rådgivning rettet mot mål innen energi- og ressursforbruk og økonomisk lønnsomhet. Kompetansen består blant annet i energieffektivisering, bygningsfysikk, dagslys, inneklima, miljø- og materialbruk og miljøsertifisering.
- Vann- og miljøteknikk: E&H håndterer problemstillinger knyttet til blant annet overvannshåndtering, flomsituasjoner og øvrige kommunale krav til vann- og avløpsanlegg.
- Energiforsyningssystemer: E&H har en egen seksjon for termisk energi, som arbeider med installasjoner basert på kjølemaskiner, varmepumper, kjeler og fjernvarme. Selskapet bistår på hele stadiet av prosessen, fra rådgivning, prosjektering installasjon, idriftsettelse og driftsoptimalisering.
- ITB: E&H bistår som rådgiver for integrerte tekniske bygningsinstallasjoner, og tilrettelegger for at blant annet funksjonsbeskrivelser, grensesnittavklaringer og tekniske krav fungerer sammen.
- Brannteknikk: E&H tilbyr prosjektering og ingeniørrådgivning innen planlegging av branntekniske systemer og installasjoner, inkludert bistand ved integrering av disse i bygningene og branntekniske krav.
- BIM: E&H bistår med å effektivisere prosjekteringsprosessen ved å bidra til informasjonsflyt gjennom alle byggeprosessens faser.

(18) For mer informasjon om E&H, vennligst se <https://www.erichsen-horgen.no/>.

3.3 Partenes omsetning og driftsresultat i Norge siste regnskapsår

(19) Tabellen nedenfor viser Partenes omsetning og driftsresultat i Norge i 2020.

Foretak	Omsetning i MNOK	Driftsresultat i MNOK
Multiconsult	3 696,2	367,5
E&H	331,3	31,3

4. Markeder som berøres av foretakssammenslutningen

4.1 Relevant produktmarked – Markedet for prosjektering og ingeniørrådgivning

(20) Partene mener det eksisterer et samlet produktmarked for prosjektering og ingeniørrådgivning uavhengig av forretnings-/tjenesteområde. Ettersom slike tjenester i hovedsak tilbys og etterspørres

i kombinasjon og på tvers av forretningsområder, er det ikke grunnlag for å segmentere markedet ytterligere.

- (21) Samme type tjeneste tilbys ofte innenfor ulike forretningsområder. Rådgivningstjenester knyttet til vann og avløp inkluderes f.eks. i både bygg-, eiendoms- og samferdselsprosjekter. Det er dermed vanskelig å trekke et skarpt skille mellom hvilke prosjekterings- og ingeniørrådgivningstjenester som tilbys innenfor ulike forretningsområder. En avgrensning av markedet basert på forretningsområder ville derfor vært kunstig, og heller ikke gitt et dekkende bilde av konkurransesituasjonen i markedet.
- (22) Det er også slik at kundene i betydelig grad etterspør en portefølje av tjenester, og inngår ofte kontrakt med en leverandør som tilbyr et bredt tjenestespekter. Konkurransen om disse kontraktene skjer derfor primært mellom totalleverandører som Norconsult, COWI, Rambøll, SWECO, Asplan Viak, AFRY, Rejlers og Multiconsult. Også utenlandske aktører med en bred tjenesteportefølje er aktive i Norge. At markedet er karakterisert av aktører som tilbyr tjenester på tvers av ulike forretningsområder tilsier også - i seg selv - at det eksisterer et overordnet marked uavhengig av forretnings-/tjenesteområde.
- (23) Mindre nisjeleverandører på markedet konkurrerer i hovedsak om smalere kontrakter av begrenset verdi. De små- og mellomstore aktørene fungerer også ofte som underleverandører til de store aktørene i anbudskonkurranser. Den ustrakte bruken av underleverandører medfører dessuten at aktører som mangler spesialkompetanse eller kapasitet innen et gitt forretningsområde kan konkurrere om kontrakter på tvers av forretningsområder. Også dette tilsier at markedet omfatter alle typer prosjektering og ingeniørrådgivning, uavhengig av forretnings- eller tjenesteområde.
- (24) Oppsummert, så etterspørres og tilbys prosjektering og ingeniørrådgivningstjenester i kombinasjon og på tvers av forretningsområder. Markedet er også karakterisert av flere store aktører som dekker hele tjenestespekteret. Dette tilsier at markedet omfatter alle typer prosjektering og ingeniørrådgivning, uavhengig av forretnings-/tjenesteområde.
- (25) Partene legger etter dette til grunn at det kan avgrenses et overordnet marked for prosjektering og ingeniørrådgivning, og at det ikke er grunnlag for ytterligere segmentering.

4.2 Relevant geografisk marked

- (26) Etter Partenes vurdering må markedet for prosjektering og ingeniørrådgivning, herunder det potensielle undersegmentet for VVS- og klimateknikk, minimum anses som nasjonalt. Konkurransvilkårene er homogene i Norge, og kontrakter inngås på tvers av de ulike landsdelene/regionene. Det er heller ikke vesentlige prisforskjeller mellom de ulike regionene.
- (27) For kontrakter av en viss størrelse, møter Partene sterk konkurranse fra utenlandske/internasjonale aktører. Dette gjelder særlig ved tildeling av offentlige kontrakter, hvor kundene er lovpålagt å benytte anbud som anskaffelsesform. Partene møter imidlertid konkurranse fra utenlandske aktører også ved oppdrag for private, hvilket blant annet bekreftes av RIF sin konjunkturundersøkelse for høsten 2016. Av rapporten fremgår det at dette er en trend som forventes å forsterkes i årene som kommer.²
- (28) At markedet er bredere enn nasjonalt illustreres også av at Multiconsult selv konkurrerer om oppdrag i utlandet.³ En ikke uvesentlig del av Multiconsult sin omsetning kommer fra internasjonale oppdrag.
- (29) På denne bakgrunn mener Partene at markedet for prosjektering og ingeniørrådgivning er nordisk/europeisk i utstrekning. Den endelige avgrensningen er imidlertid ikke avgjørende i denne saken, da transaksjonen ikke vil innebære noen konkurransebegrensning selv på et nasjonalt marked.

5. Konkurransanalyse – ingen konkurransemessige virkninger

5.1 Transaksjonen vil ikke ha noen negative virkninger for konkurransen

- (30) Transaksjonen vil ikke ha noen negative konkurransemessige virkninger. Partene anslår at totalmarkedet for prosjektering og ingeniørrådgivning i Norge, uavhengig av tjenesteområde/bransje består av ca. [redacted] årsverk.

² Rådgivende Ingeniørers Forening, Konjunkturundersøkelse høst 2016 (otober 2016), s. 13.

³ For en oversikt over Multiconsults prosjekter i utlandet, vennligst se <https://www.multiconsult.no/prosjekter/?geography=internasjonalt>.

- (31) Markedsandelene er beregnet på bakgrunn av tall fra Rådgivende Ingeniørers Forening ("**RIF**"). Tallene er basert på antall årsverk meldt inn til RIF av RIF sine medlemmer ved utgangen av 2020, og omfatter ca. ■■■■■ ansatte fordelt på 150 selskaper/lokalkontorer. RIF legger selv til grunn at deres medlemmer utgjør ca. 80 prosent av den norske rådgiverbransjen.⁴ Partene har derfor lagt til et påslag for å inkludere markedsaktører som ikke er medlem av RIF.⁵ Partene anser data fra RIF for å gi det mest dekkende bildet av konkurransesituasjonen, og anser vurderingen av markedsstørrelse som konservativ.
- (32) I et overordnet marked for prosjektering og ingeniørrådgivning som avgrenses nasjonalt har Multiconsult dermed en markedsandel på ca. ■■■ prosent, mens E&H har en markedsandel på ca. ■■■ prosent. Partenes samlede markedsandel på under ■■■ prosent, samt den ubetydelige inkrementelle økningen, taler i seg selv for at transaksjonen ikke vil ha noen konsekvenser for konkurransen i markedet. Også dersom markedet skulle segmenteres ytterligere basert på de ulike tjenesteområdene RIF rapporterer, vil Partenes samlede markedsandel være under 20 prosent.⁶ Partenes samlede markedsandeler gir dermed ikke holdepunkter for at transaksjonen vil ha noen negativ virkning for konkurransen.
- (33) Videre er markedet for prosjektering og ingeniørrådgivning preget av sterk konkurranse. Multiconsult møter særlig konkurranse fra de seks store aktørene Norconsult, Sweco, AFRY, Asplan Viak, COWI og Rambøll. Også etter transaksjonen vil Norconsult være den største aktøren på markedet målt i brutto konsernomsetning. Partene vil fortsatt møte konkurranse fra andre utenlandske aktører som Atkins og Mott MacDonald. Det er i tillegg en rekke mindre aktører, både nasjonalt og regionalt, som konkurrerer om små og mellomstore kontrakter. At det eksisterer 150 selskaper som er medlemmer av RIF og som konkurrerer i markedet for prosjektering og ingeniørrådgivning er i seg selv illustrerende. Partene har således ikke mulighet til å utøve noen form for markedsrett etter transaksjonen.
- (34) I tillegg er det en begrenset konkurranseflate mellom Partene. E&H har – som følge av sin størrelse og sin spisskompetanse – ikke mulighet til å konkurrere om større og heldekkende kontrakter, og operer dermed som nisjeleverandør eller som underleverandør for aktører med et bredere tjenestespekter. Multiconsult konkurrerer derimot om store kontrakter som forutsetter betydelig kapasitet og bred kompetanse. Kundene til Multiconsult er i hovedsak nasjonale utbyggere i offentlig og privat sektor som f.eks. Statens vegvesen, Statsbygg, Bane Nor, Statnett, Forsvarsbygg, Undervisningsbygg, Sykehusbygg, Norsk Hydro, Kværner og Equinor.
- (35) Partene har også forskjellige kontaktflater i de ulike potensielle undersegmentene av prosjektering og ingeniørrådgivning. Dette skyldes at Partene i høy grad besitter komplementær kompetanse innen de ulike forretningsområdene. E&H har eksempelvis særlig kompetanse innen VVS og klimateknikk. Multiconsult har på sin side særlig kompetanse innen landskap og spesialfag (bl.a. Geo). Dette illustrerer også det grunnleggende rasjonale bak transaksjonen, som er å styrke Multiconsult sin konkurransekraft i markedsområdene der E&H besitter en særlig kompetanse.
- (36) Kundene har også betydelig grad av kjøpermakt. Kundene gjør innkjøp i all hovedsak gjennom anbud eller anbudslignende prosesser. Offentlige virksomheter er pålagt dette etter anbudsreglene. Private aktører benytter seg også som regel av anbud grunnet kontraktsverdi og varighet.
- (37) Det ovenstående viser at markedet karakteriseres av virksom konkurranse og betydelig kjøpekraft. Partene har også begrensede markedsandeler og konkurranseflate. Transaksjonen vil følgelig ikke ha noen negative konkurransemessige virkninger.

5.2 Partenes viktigste konkurrenter, kunder og leverandører

- (38) En oversikt over Partenes viktigste konkurrenter, kunder og leverandører i markedet hvor Partene har horisontalt overlappende virksomhet er vedlagt nedenfor.

Vedlegg 2: Oversikt over Multiconsult sine fem viktigste konkurrenter, kunder og leverandører (konfidensiell)

⁴ Se <https://rif.no/om-rif/>

⁵ Påslaget som er brukt er på 25 prosent: $80\% \times 1.25 = 100\%$.

⁶ RIF sine segmenter består av: 1) Akustikk, 2) Arkitektur, 3) Akvakultur, 4) Bedriftsrådgivning, 5) Brannsikkerhet, 6) Bygge- og anleggsteknikk, 7) Bygningsfysikk, 8) Elektroteknikk, 9) Geoteknikk, 10) Informatikk, 11) Landskapsarkitektur, 12) Maskinteknikk, 13) Prosjektadministrasjon, 14) Samferdsel, 15) Taksering, 16) Vann- og miljøteknikk, 17) Vassdragsutbygging, 18) VVS- og klimateknikk, og 19) Annen rådgivning.

Vedlegg 3: Oversikt over E&H sine fem viktigste konkurrenter, kunder og leverandører (konfidensiell)

6. Vertikalt forbundne markeder

- (39) Det finnes ingen vertikalt berørte markeder idet Partene verken enkeltvis eller samlet har en markedsandel som overstiger 30 prosent i et forutgående eller etterfølgende ledd til et produktmarked hvor det annen part opererer. E&H kan tenkes å være en potensiell underleverandør av Multiconsult, i likhet med de fleste andre små- og mellomstore selskapene innen prosjektering og ingeniørrådgivning. Sett hen til Partenes markedsandeler innen prosjektering og ingeniørrådgivning, samt at markedet er fragmentert både på kunde- og tilbydersiden, vil transaksjonen uansett ikke ha noen vertikale virkninger.

7. De involverte foretakenes siste årsberetning og årsregnskap

- (40) Partenes årsregnskap er inntatt som vedlegg

Vedlegg 4: Årsrapport for Multiconsult 2020

Vedlegg 5: Årsregnskap for E&H 2020

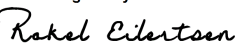
8. Vilkårene for forenklet melding er oppfylt

- (41) Vilkårene for inngivelse av forenklet melding er oppfylt, jf. konkurranseloven §§ 18 og 18a, jf. forskrift om melding av foretakssammenslutninger mv. av 11. desember 2013 nr. 1466 § 3 (1) nr. 3 b.
- (42) Foretakssammenslutning innebærer at Multiconsult erverver E&H. Begge selskapene er aktive innen prosjektering og ingeniørrådgivning, men vil ha en samlet markedsandel på under 20 prosent uavhengig av hvordan markedet defineres. Det foreligger heller ingen vertikalt berørte markeder, jf. punkt 6 ovenfor.

9. Konfidensialitet

- (43) Denne meldingen inneholder forretningshemmeligheter som det er av konkurransemessig betydning å hemmeligholde. Opplysningene er merket med dobbel understrekning, og må behandles strengt konfidensielt og unntas offentlighet i sin helhet, jf. forvaltningsloven § 13 (1) 2. Vedlegg, tabeller eller figurer som inneholder konfidensiell informasjon er merket med "(Konfidensiell)".
- (44) En nærmere begrunnelse for hvorfor de aktuelle opplysningene må unntas offentlighet er inntatt i Vedlegg 6.
- Vedlegg 6:** Begrunnelse for hemmelighold (konfidensiell)
- (45) Vi legger til grunn at Konkurransetilsynet vil behandle opplysningene strengt fortrolig. Det bes uansett om at undertegnede kontaktes hvis Konkurransetilsynet mottar begjæring om innsyn i denne meldingen med vedlegg.

Med vennlig hilsen
for Advokatfirmaet Wiersholm AS

DocuSigned by:

814A36B45959472...

Rakel Eilertsen
raei@wiersholm.no